

Kamu Diplomasisi Bağlamında Türkiye'nin Türk Devletlerine Yardımları * Turkey's Aids to Turkish States in the Context of Public Diplomacy

Süleyman EREN

Dr., suleymaneren3884@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2930-3238

Özet

Kamu diplomasisi, küreselleşme ile birlikte devletlerin uluslararası ilişkilerinde kullandıkları önemli bir dış politika aracı olmuş ve yumuşak gücünü artırmak isteyen devletler, kamu diplomasisi faaliyetlerini birçok alanda yürütmeye başlamıştır. Bu alanlardan birisi de devletlerin kendi tarihlerini, kültürel ve siyasi değerlerini başka devletlere anlatmak için yürüttükleri dış yardım faaliyetleri olmuştur. Dış yardım faaliyetleri yumuşak gücün ve kamu diplomasisinin önemli bir parçası haline gelmiş ve devletler, yardım faaliyetlerini artırmaya başlamışlardır. Kültürel mirası gereği ihtiyaç sahibi ülkelere yardım etmeyi öncelikli olarak amaç edinen ülkelerin başında ise Türkiye gelmektedir. Türkiye, dünyanın birçok yerinde ihtiyaç sahibi ülkelere destek olmaktadır. Özellikle Soğuk Savaş sonrası bağımsızlığını kazanan Türk Devletlerinin yanlarında olduğunu göstermek isteyen Türkiye, kamu diplomasi faaliyetleri ile bu desteğini göstermek istemektedir. Bu kapsamda Türkiye, Türk Devletleri'nin bağımsızlıklarını kazanmasını fırsat olarak görmüş ve kamu diplomasi faaliyetlerinin kurumsal ve organize olarak yapılması için ilk olarak TİKA'yı kurmuştur. Türkiye, günümüzde halen başta TİKA olmak üzere birçok kurum ve kuruluşu ile Türk Devletlerine birçok alanda yardım etmektedir. Türkiye, kamu diplomasisi yardımları sayesinde tarihi ve kültürel bağlarının olduğu birçok Türk Devleti ile ilişkilerini geliştirmeyi ve bu alanda yumuşak gücünü artırmayı hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler: Kamu diplomasisi, yumuşak güç, Türk devletleri, soğuk savaş, TİKA

Abstract

Public diplomacy has become an important foreign policy tool used by states in their international relations with globalization and states that want to increase their soft power have started to carry out public diplomacy activities in many areas. One of these areas has been the foreign aid activities carried out by the states to explain their own history, cultural and political values to other states. Foreign aid activities have become an important part of soft power and public diplomacy, and states have begun to increase their aid activities. Turkey is one of the countries that prioritize helping the needy countries due to its cultural heritage. Turkey supports countries in need in many parts of the world. Turkey which wants to show that it stands by the Turkish States that gained independence especially after the Cold War wants to show this support with public diplomacy activities. In this context, Turkey saw the Turkish States' gaining their independence as an opportunity and firstly established TİKA to be the institutional and organized of public diplomacy activities.

*Bu makale, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü'nün kuruluşunun 30. yılı anısına düzenlenen "Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu (2-3 Aralık 2022, İzmir/Türkiye)"nda sözlü olarak sunulan bildirden genişletilmiştir.

Turkey still today with its many institutions and organizations especially TİKA helps Turkish States in many areas. Turkey aims to improve its relations with many Turkish States which it has historical and cultural ties thanks to its public diplomacy assistance and to increase its soft power in this area.

Keywords: *Public diplomacy, soft power, Turkish states, the cold war, TİKA*

Kamu diplomasisi (*Public Diplomacy*), küreselleşen dünyada devletlerin karşılıklı ilişkilerinin gelişimine katkı sağlayan önemli bir dış politika aracı olmuştur. Devletler kendi yumuşak güç (*Soft Power*) değerlerini başka toplumlara anlatabilmek, iletişim kurdukları toplumun değerlerini anlayabilmek için kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmektedir. Küreselleşme ile birlikte devletlerin yanı sıra toplumlararası ilişkilerde artmaya başlamıştır. Öyle ki toplumlar birbirlerinin kültürel ve sosyal değerlerini tanımak, anlamak ve anlatmak için iletişim kurmaktadır. Bu iletişim, kamu kurum kuruluşlarının yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının da faaliyetlerinin artmasını ve çeşitlenmesini sağlamıştır. Devletler, bu ilişkilerin sürekliliğinin sağlanması ve artırılması amacıyla bu faaliyetlere destek vermekte, dış politikasında bu faaliyetleri kamu diplomasisi olarak sürdürmektedir. Diplomasinin bir çeşidi olan kamu diplomasisi, dünyada birçok devlet tarafından planlı ve programlı olarak yürütülen, amacı ve kapsamı olan, belirli bir bütçe ile yönetilen organizasyonlar olarak yapılmaktadır. Türkiye de bu faaliyetlere belirli bir bütçe ayırmakta, başta TİKA olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları ile kamu diplomasisi faaliyetlerini sürdürmektedir. Türkiye, kendi değerlerini başka toplumlara anlatabilmek, yumuşak güç kaynaklarını harekete geçirebilmek için dış politikasında kamu diplomasisi faaliyetlerine ayrıca önem vermektedir. Türkiye, bu kapsamda Afrika, Balkan, Orta Doğu ülkelerinin yanı sıra Türk Devletlerine yönelik de kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmektedir.

Türkiye, kamu diplomasisi faaliyetlerini tarihi ve kültürel değerlerine bağlı olarak yürütmeye çalışmaktadır. Köklü bir geleneğe, kadim bir medeniyete sahip olan Türkiye'nin tarihi mirasından ve kültürel değerlerinden dolayı Türkiye, uluslararası sistemdeki değerler dizisinin oluşuma katkı sağlamaktadır. Tarihi mirasına sahip çıkan Türkiye, kadir, kudretli ve merhametli bir devlet geleneğine sahiptir (Efeğil ve Açık, 2012, s. 629-631). Türkiye, tarihinden gelen bu değerlerini Türk Devletleri ile ilişkilerinde göstermek istemektedir. Türkiye'nin Türk Dünyasındaki varlığının artması, dünyadaki saygınlığının artmasına katkı sağlayacaktır. Diğer yandan Türkiye'nin Türk Devletleri ile ilişkilerin olabildiğince derinleştirilmesi, tarihi ve kültürel bağlar sayesinde Türkiye'ye fayda sağlayacak bir dış politika stratejisi olacaktır (Arı, 2009, s.107).

Türkiye, soğuk savaş sonrası SSCB'nin dağılmasından sonra bağımsızlığını kazanan Türk Devletleri'ne yanlarında olduğunu göstermek için yardım faaliyetlerine başlamıştır. Bağımsızlığı kazanan Türk Devletleri, daha öncesinde SSCB'nin etkisi altında oldukları için Türkiye ile çok fazla ilişki yürütememiş,

toplumsal ve kültürel kaynaşma yeteri kadar sağlanamamıştır. Türkiye, Türk Devletleri'nin bağımsızlıklarını kazanmasını bir fırsat olarak görmüş; tarihi, sosyal ve kültürel bağlarının olduğu Türk Devletleri'ne kucak açmıştır. Türkiye, bu sürecin iyi değerlendirilmesi; siyasi, sosyal ve kültürel ilişki sürecinin belirli bir plan ve program içerisinde yapılması için 1992 yılında TİKA'yı kurmuştur. TİKA, aynı zamanda resmi olarak Türkiye'nin kamu diplomasisi alanında adım attığı ilk kuruluş olmuştur. Türkiye'nin bu yaklaşımı, bağımsızlığının kazanan Türk Devletleri tarafından takdir ile karşılanmış, ilişkilerin geliştirilmesine bir zemin oluşturmuştur.

Türkiye, zaman içerisinde gelişen ve büyüyen Türk Devletlerinin her dönem yanında olmuştur. Türk Devletleri'ni siyasi, sosyal, eğitim, alt yapı, kültür, ekonomi gibi birçok alanda destekleyerek kalkınmalarına yardım etmiştir. Kamu diplomasisi faaliyetleri kapsamında Türk Devletleri'ne yardım etmeye devam eden Türkiye'nin bu faaliyetlerdeki başlıca amacı, Türk Devletleri ile olan siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerini geliştirmek ve bu alanlarda birlikte ortak hareket edebilmektir.

Kamu Diplomasisi

Kamu diplomasisi, etkili bir dış politika aracı olmasıyla birlikte devletler, hedef ülkelerin yanı sıra hedef toplumları da etkileyebilme ve onlarla iletişime geçme gayreti içerisinde olmuştur. Kamu diplomasisi hedef ülkelerin yanı sıra hedef ülkenin toplumlarını da cezp edebilmenin ve kendi yumuşak gücünü hareket geçirebilmenin bir unsuru olmuştur (Nye, 2008, s. 95). Kamu diplomasisi, devletlerin yanı sıra sivil toplum kuruluşları, kamu kurum ve kuruluşlarının da yürüttüğü bir faaliyet alanıdır. Kamu diplomasisinde amaç, bir aktörün başka bir ülkedeki ulusun politikalarını ve kamuoyunu kendi avantajlarına yönelik olarak etkilemesidir. Kamu diplomasisi, devletlerin kendi düşüncelerini, duygularını, ideallerini, hedeflerini, güncel politikalarını başka devletlere anlatabildikleri etkili bir dış politika aracıdır (Snow, 2009, s. 6).

Düşüncelerin, hedeflerin ve değerlerin yabancı toplumlara anlatılması için yürütülen kamu diplomasisi faaliyetleri, aynı zamanda toplumlararası iletişimin de bir aracı olmuştur. Teknolojik gelişmeler, bilgiye ulaşma ve iletişimin hızlanması ile birlikte kamu diplomasisi faaliyetleri, devletlerin uluslararası topluma kendini anlatabilme fırsatını sunmuştur. Yeni dünya düzeni içerisinde devletler ve diğer uluslararası kuruluşların zamanla geleneksel diplomasi araçları yerine kamu diplomasisi araçlarını tercih etmesi, bu alanda yapılan faaliyetleri önemli hale getirmiştir. Bununla birlikte uluslararası aktörlerin geleneksel diplomasi yerine kamu diplomasisini tercih etmelerinde birçok neden bulunmaktadır. Geleneksel diplomaside hedef ülkenin siyasi temsilcileri ikna edilmeye çalışılırken kamu diplomasisi ile hedef ülkenin toplumu ikna edilmeye çalışılmaktadır. Geleneksel diplomaside sadece iki ülke temsilcisi iletişim kurarak birbirlerini etkilemeye çalışırken kamu diplomasisi, tek taraflı olarak

kamuoyunu etkileme çabasıdır. Her iki diplomasinin de iletişim yöntemlerinde ve amaçlarında farklılıklar bulunmaktadır. Bu durum kamu diplomasisinin geleneksel diplomasisinin etki alanı dışındaki alanlara hitap ettiğini, daha geniş bir kesime ulaşabildiğini göstermektedir (Eren, 2020, s. 63).

Geleneksel kamu diplomasiye göre devletler kamu diplomasisi ile küresel toplumlarla konuşmakta, toplumlara bilgilendirmekte ve halkları etkilemektedir. Bununla birlikte kamu diplomasisi, milli hedeflerin ve dış politikanın desteklenmesi hususlarında toplumlara yönlendirebilme imkânı sağlamaktadır. Diğer yandan küreselleşme ile birlikte son dönemlerde devletlerin yanı sıra bireylerin ve grupların da kamu diplomasisinde etkin olduğu görülmektedir. Bireylerin ve halkların devlet politikalarını etkileyebilme imkân ve kabiliyeti, toplumdan topluma iletişimi önemli kılmıştır. Yabancı devletlerin halk davranışlarını ve fikirlerinin doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmesinde geleneksel kamu diplomasisi anlayışı yerini yeni kamu diplomasisi anlayışına bırakmaya başlamıştır. Yeni kamu diplomasisi anlayışına göre devletten halka olan kamu diplomasisi anlayışı, toplumdan topluma şeklindeki kamu diplomasisi anlayışına evrilmeye başlamıştır. Bununla birlikte yeni kamu diplomasisi anlayışı temelde iki temel unsura dayanmaktadır. Birinci unsur, devletlerin artık dış politika yapımında kamuoyu fikrini de dahil etmeleridir. Nitekim iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte devletlerin dış ilişkileriyle ilgili konuşmalarına halkın görüşlerini de dahil etmesi, kamu diplomasisini farklı bir boyuta taşımıştır. İkinci unsur ise küresel dünyada iletişim teknolojileriyle birlikte ulusal sınırların kalkmış olmasıdır. Bu sayede insandan insana artan iletişim, bireysel olarak karşılıklı değişimlerin yaşanmasını sağlamaktadır (Snow, 2009, s. 6).

Kültürel ve siyasi açılardan birbirleri ile etkileşim içerisinde olan küreselleşme ve kamu diplomasisi, toplumlararası iletişimin iki unsurudur. Toplumlararası iletişim, karşılıklı etkileşimi ve değişimi de beraberinde getirmektedir. Nitekim toplumlararası etkileşimler ve küreselleşmenin getirdiği evrensel değerler, uluslararası kamuoyunun ve ortak aklın oluşumuna etki etmektedir. Küresel dünyanın getirdiği bu evrensel değerler, uzun vadede toplumların yerleşik kültürlerine de etki edebilmektedir. Teknolojik gelişmeler bu süreci hızlandırmakta, siyasi etkileşimin yanı sıra kültürel etkileşimin oluşumuna imkân vermektedir. Bu sebeple, kamu diplomasisinin uluslararası alanda kamuoyu oluşturmasında etkili olan ortak programlar, kullanılan kaynak ve araçlar kamu diplomasisinin diğer önemli unsurları olmaktadır (Erzen, 2012, s. 118-119).

Yumuşak güç günümüzde devletlerin uluslararası sistemdeki politikalarının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde iç politika ile dış politika arasındaki çizgisinin ortadan kalkmasıyla birlikte toplumlara ikna etmek önemli bir unsur haline gelmiştir. Dünyada cazibe merkezi

olarak görülen, kendini iyi ifade edebilen ve iş birliğine açık ülkeler dış politikada yumuşak gücünü artırmaya başlamıştır (Kömür, 2020). Günümüzde sert güç unsurlarını kullanarak hedef toplumu ikna etmeye çalışmak cazibeyi azaltmaktadır. Nitekim soğuk savaş öncesi dönemde ülkelerin sahip olduğu nükleer silahlar veya ekonomik güçleri kendilerini anlatmada yeterli olmamıştır. Soğuk Savaş döneminden sonra Joseph Nye tarafından literatüre kazandırılan yumuşak güç, kamu diplomasisinin temelini oluşturmuştur. Birbirleri ile bağlantılı olan bu iki kavram, uluslararası alanda sürdürülen stratejik iletişimde birbirlerini tamamlayan unsurlardır. Yumuşak gücün temelinde var olan yumuşak güç kaynaklarının kendiliğinden harekete geçmemesi nedeniyle kamu diplomasisinin varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Yumuşak güç, hedef toplumu etkilemek, çekim gücü oluşturabilmek ve değerlerin hedef toplumda cazip gelmesidir. Yumuşak gücün etkili olarak kullanılması, uluslararası alanda görünür olması, hedeflenen yabancı toplumlarda etki bırakabilme kabiliyeti aslında kamu diplomasisine bağlıdır. Bu nedenle kamu diplomasisi, bir ülkenin yumuşak gücünü dış dünyaya yansıtılabildiği stratejik bir iletişim aracıdır.

Kamu diplomasisi kavramı ile ilgili olarak literatürde birçok tanım yapılmıştır. Paul Sharp'a göre "kamu diplomasisi, çıkarları artırmak ve temsili değerleri genişletmek için bir ülke halkıyla doğrudan sürdürülen bir iletişimdir" (2005, s.106). Hans Tuch'a göre "kamu diplomasisi, bir ülkenin amaçlarının, mevcut politikalarını, fikirlerinin, kurumlarının, kültürünün anlaşılması için yabancı toplumlarla yaptığı iletişim sürecidir" (1993, s. 3). Cull'a göre ise "kamu diplomasisi, uluslararası bir aktörün yabancı bir halkla iletişim kurarak uluslararası çevreyi yönetme teşebbüsüdür" (2009, s. 12). Riggins'e göre "kamu diplomasisi, bir ülkenin ulusal hedeflerini, çıkarlarını, amaçlarını gerçekleştirmek için yaptığı doğru bilgiyi yayma girişimidir" (1998, s. 4). Tepeciklioğlu ve diğerleri ise "kamu diplomasisini faaliyet bazında ele alarak bir hükümetin diğer ülke halklarında tanınır ve bilinir olarak onların tercih ve yaklaşımlarını etkilemeye yönelik olarak yürütülen politika ve etkinlikler bütünü" olduğunu ifade etmişlerdir (2018, s. 613). Kamu diplomasisi ile ilgili en geniş ve kapsayıcı tanımlamayı yapan Eren'e göre ise kamu diplomasisi kavramsal olarak şu şekilde ifade edilmiştir;

"Yumuşak güç kaynaklarını harekete geçirmenin bir aracı ve diplomasinin bir türü olan kamu diplomasisi, devlet, devletle bağlantılı devlet dışı aktörler veya bireyler tarafından hedeflenen yabancı kamuoyuna veya küresel topluma yönelik olarak kendini anlatmak, bu toplumlarda anlaşılacak, temsili değerleri genişletmek, uluslararası çevreyi yönetmek, kamuoyunu doğru bilgi ile şekillendirmek; kurum, politika, ideoloji veya diğer unsurları tanıtmak gibi bir amaca yönelik olarak konuşma, dinleme, karşılıklı değişim gibi çeşitli yöntemler ile etkilemek suretiyle monolog olarak veya diyalog kurarak yapılan politika ve etkinliklerin bütünüdür" (2022, s. 132).

Kamu diplomasisi yeni dünya düzeninde çok aktörlü olarak birden fazla amaç için yapılabilen bir dış politika aracı haline gelmiştir. Devletler özellikle Soğuk Savaş sonrasında tüm dünyada kendi hikayelerini, politikalarını, hedeflerini anlatmak için kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmekte, birçok ülkeye kalkınma yardımları yapmaktadır.

Yeni Dünya Düzeni ve Kamu Diplomasisi

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişimin etkisi ile birlikte 1990'lı yıllarda belirginleşen 2000'li yıllarda şekillenmeye başlayan yeni dünya düzeni, toplumsal yaşamın tüm alanlarını etkilemiştir. Yeni dünya düzeni ile birlikte dünyada ekonomik, siyasi ve kültürel büyük değişimler olmuş; bu alanlarda yaşanan küreselleşme, toplumsal yapıların düşüncesine ve bakış açılarına da etki etmiştir. Öyle ki toplumsal yaşamın her alanında, değer yargıları ve alışkanlıklarda farklılaşmalar görülmeye başlamıştır (Çelik, 2012). Haberleşme ve bilgi işlem teknolojilerinin hızlı gelişimi, toplumlararası ve insanlararası iletişimi de hızlandırmıştır. Küreselleşme ile birlikte farklı toplum ve kültürler daha iyi tanınmaya başlanmış, uluslararası ilişkiler ve kamu diplomasisi faaliyetleri artmıştır (Kıvılcım, 2013, s. 227).

Soğuk savaş sonrası iki kutuplu sistem çökmüş ve yeni bir dünya düzeni oluşmaya başlamıştır. Uluslararası sistemde devletlerin yanı sıra uluslararası örgütler, sivil toplum kuruluşları, uluslararası şirketler de uluslararası aktör olmuşlardır. Uluslararası aktörlerin uluslararası kamuoyu oluşturabilme kabiliyeti, devletlerin kamu diplomasisi faaliyetlerini ön plana çıkarmıştır. Küreselleşmenin getirdiği hızlı iletişim sayesinde bilginin aynı anda birçok noktaya ulaşabilmesi, devletlerin kendileri ile ilgili doğru bilgiyi kamu diplomasisi ile aktarımını sağlamıştır. Dünyada internet ve sosyal medya kullanımının artması, halktan halka ve insandan insana iletişimin yaygınlaşması, toplumlararası etkileşimi ve değişimi de beraberinde getirmiştir. Devletler, bu durum karşısında kendi değerlerini, hedeflerini, düşüncelerini, politikalarını yabancı toplumlara geleneksel diplomasisi yöntemleri ile yeteri kadar aktaramadıklarını görmüşlerdir. Bu nedenle devletler yeni dünya düzeninde geleneksel diplomasinin yanı sıra kamu diplomasisini de kullanmaya başlamışlardır.

Küreselleşen dünyada toplumsal beklentilerin farklılaşmasıyla birlikte toplumsal parçalanmalar artmış, bu durum farklı kültürleri ve yaşantıları da beraberinde getirmiştir. Medya ve sivil toplum kuruluşlarının yabancı toplumlarda kamuoyu oluşturabilmesi, devletlerin dış politika araçlarının çeşitlenmesine etki etmiştir. Haberleşmenin artması devletlerarasındaki sınırların kalkmasına sebep olmuş, bir ülkedeki toplumsal sorun tüm dünyanın sorunu haline gelmiştir. Terör, çevre sorunları, küresel ısınma, nükleer silahlar, mülteci sorunu, insan hakları gibi sorunlar, uluslararası toplumun ortak sorunları haline gelmiştir (Ateş, 2009, s. 80). Bireylerarası, toplumlararası etkileşimin artması ile

ilişkilerin iç içe girdiği yeni dünya düzeninde, devletlerin kamu diplomasisi faaliyetleri dış politikalarında önemli bir araç haline getirmiştir.

Yeni dünya düzeninde devletler, uluslararası kamuoyunun etkin gücünden yararlanmak için uluslararası alanda daha çok görünen itibarlı bir ülke olmaya çalışmaktadır. Geleneksel diplomasi yöntemlerinin uluslararası kamuoyunu yönlendirmedeki yetersizliği, devletleri kamu diplomasi programlarına yönlendirmiştir. Başta ABD olmak üzere gelişmiş devletlerin çoğunluğu, yumuşak güç değerlerini ortaya çıkarmak ve çekim güçlerini artırmak için kamu diplomasisini kullanmaktadır. Kamu diplomasisi alanına büyük yatırımlar yapan bu devletler, uluslararası kamuoyunu etkilemek, fikirlerini ve politikalarını yabancı toplumlara anlatabilmek için dünyanın birçok yerinde faaliyetler yürütmektedir. Türkiye de kamu diplomasisi alanındaki bu yarışa dahil olmuştur. Afrika, Asya, Balkanlarda bulunan dost ülkelere, soydaş ve akraba topluluklarına yardım eden Türkiye, onların yanlarında olduğunu göstermek istemektedir. Türkiye, tarihsel, sosyal ve kültürel bağlarının olduğu Türk Devletlerine dış politikasında ayrı bir önem vermekte, ortak hareket edebilecekleri siyasi, sosyal ekonomik alanlar oluşturmayı hedeflemektedir.

Türk Devletleri'ne Yönelik Kamu Diplomasisi Politikası

Türkiye'nin kamu diplomasisi politikası, Soğuk Savaş sonrasında oluşmaya başlamıştır. Türkiye, Soğuk Savaş sonrasında yönünü Doğu'ya dönmüş, Türk dış politikası değişim sürecine girmiştir. Soğuk Savaş öncesine kadar Batı ile ilişkilerini sürdüren Türkiye, savaş sonrasında dış politikasındaki yönünü bağımsızlığını kazanan Türk Devletleri'ne çevirmiştir. Türkiye'nin Doğu'ya yönelik bu yaklaşımı, Türkiye'nin dış politikasında eksen kayması şeklindeki tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Bu durum Türkiye'nin Batı'dan kopuşu şeklinde yorumlanmıştır. Türkiye aslında SSCB'nin dağılmasından sonra bağımsızlığını kazanan Türk Devletleri'nin dış politikada yanlarında olmak, karşılıklı ilişkileri geliştirmek ve dost ülke olarak dış politikada birlikte hareket etmek istemiştir. Türk Devletleri'ne hem yaklaşmak hem de model olmak isteyen Türkiye, bu amaç doğrultusunda faaliyetler yürütmeye başlamıştır. Bu amaçla ilk olarak 1992 yılında TİKA'yı kurmuş, tarihi ve kültürel bağlarla sıkı sıkıya bağlı oldu Türk Devletleri ile iş birliğini geliştirmek istemiştir.

Türkiye'nin kamu diplomasisi politikalarının Türk dış politikasına girişi, aslında Soğuk Savaş sonrası dönem ile başlamıştır. Savaş sonrası bağımsızlığının kazanan Türk Devletleri, o dönemde Türk dış politikasının birincil hedefi olmuştur. Bağımsızlık sonrası yeni bir dünya ile tanışan Türk devletleri de tarihi ve kültürel bağlarının olduğu Türkiye'ye yönlerini dönmüşlerdir. Türkiye bu dönemde proaktif bir dış politika izlemiş, bağımsızlığını kazanan Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Azerbaycan Türk Devletleri ile ilişkilerini geliştirmek istemiştir. Bu dönemde kamu diplomasisi faaliyetlerine yeni başlamış olan Türkiye, model ülke olma misyonuna hazırlıksız yakalanmış,

yeterli ölçüde kamu diplomasisi faaliyetleri yürütememiştir. Dış politikadaki bu yetersiz adımlar, Türkiye’den destek bekleyen Türk Devletleri için hayal kırıklığı olmuştur. Türkiye Soğuk Savaş sonrasında oluşan yeni oluşumları iyi okuyamamış, yeni konjonktüre yönelik aktif politikalar üretememiştir (Türkeş, 2010, s. 271).

Türkiye’nin Türk Devletleri’ne yönelik kamu diplomasisi alanındaki başarısızlığının diğer bir nedeni ise Türkiye’nin bu devletlere ABD birlikte hareket ederek yaklaşmaya çalışmasından kaynaklanmıştır. Sovyet Rusya’nın dağılmasından sonra Türkiye’nin dış politikadaki hareket alanı genişlemiş, bu durum dış politikada “Yeni Osmanlılık” şeklinde yorumlanmıştır. Bu dönemde söylenen “Adriyatik’den Çin Seddi’ne Türk Dünyası” veya “Türk Yüzyılı” gibi söylemler, Türkiye’nin Doğu’ya geniş bir perspektifte baktığını göstermiştir. Ancak Türkiye’nin bu yeni oluşuma hazır olmaması, bağımsızlığını kazanan devletlere karşı etkili bir dış politika üretememesi ve ABD ile birlikte hareket etmesi, Türkiye için başarısızlığa sebep unsurlar olmuştur. Kamu diplomasisi alanında ilk kez açılımlar yapan Türkiye’nin bir anda büyük bir hedefi gerçekleştirme gayreti, ilk başlarda başarısızlıkla sonuçlansa da Türkiye için bu sonuç bir tecrübe olmuş ve sonraki dönemlerde kamu diplomasisini geliştirmeyi başarmıştır (Yenigün, 2010, s. 69-70).

Türkiye’nin Sovyet Rusya’nın dağılımına kadar olan dış politika sürecinde hükümetlerin Türkiye dışındaki Türk varlığına yönelik politika üretememiş olmaları, vizyon yetersizliği, siyasi ve ekonomik stratejilerinin olmayışı, Türk Devletlerine yönelik yürütülen kamu diplomasisinin başarısızlığındaki diğer parametreleri olmuştur. Türkiye’nin Orta Asya’ya yönelik söylemleri o dönem içerisinde büyük bir vizyon olarak görülse de Türk Devletleri ile ilişkilerde istenilen sonuçlara ulaşılamamıştır. Devletin resmi dış politikasının sağlam zemine oturmamış olması, söylemlerin eyleme dönüştürülememesi, o dönem Türkiye’de yaşanan ekonomik sorunlar, “Türk Dünyası”na yönelik kamu diplomasisi stratejisinin üretimine engel olan diğer etkenlerdir. (Büyükakıncı, 2012, s. 688). Türkiye zaman içerisinde bu eksikliklerini tamamlamış, yetersiz gördüğü alanları geliştirmiştir.

Türkiye’nin son dönemde dış politikadaki yumuşak gücü artmış, uluslararası kamuoyunda görünür bir ülke olmaya başlamıştır. Kamu diplomasisi faaliyetlerinde kendi halkının desteğini alması, diplomasi kalitesinin artması, dış politikada “unutulmuş” veya “düşman ilan edilmiş” bölgelere de önem verilmesi, Türk kamu diplomasisine katkı sağlamıştır (Yenigün, 2010, s. 73-74). Soğuk Savaş döneminde güvenlik kaygısı nedeniyle oluşturulan “dört tarafımız düşmanla çevrili” algısı, zamanla “komşularla sızır problem” algısına evrilmiştir. Türkiye’nin Türk Devletleri ile ekonomik, siyasi, hukuki, ticari ve kültürel ilişkilerini geliştirmesi, Türkiye’yi Orta Asya’da yükselen bir değer haline getirmiştir. Türkiye zaman içerisinde çekim merkezi haline gelmiş, turizmden

ticarete birçok alanda tercih edilen ülke konumuna gelmiştir (Dağı, 2010, s. 128-129). Soğuk Savaş sonrası Özal ile başlayan değişim ve dönüşüm süreci, AK Parti ile hem iç politikada hem de dış politikada devam ettirilmiştir. Güvenlik eksenli dış politika anlayışı zamanla barışçıl ve işbirlikçi bir anlayışa dönüşmüştür. (Akyeşilmen, 2014, s. 65). Türkiye bu anlayış içerisinde TİKA başta olmak üzere birçok kamu kurum ve kuruluşu, sivil toplum örgütleri ile Türk Devletlerinin her dönem yanında olmuş, dış politika dahil birçok alanda Türk Devletleri'ni desteklemiştir. Nitekim TİKA yanı sıra Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İletişim Başkanlığı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Yunus Emre Enstitü, Kızılay, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), İş Adamları Dernekleri ve Üniversiteler, Türk Devletleri'ne yönelik kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmeye başlamıştır (Eren, 2020). Türkiye, birçok kurum ve kuruluş tarafından yürütülen bu faaliyetlerin bir çatı altında toplanması ve kurumsal bir niteliğe kavuşması için 2010 yılında Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nü kurmuştur. Daha sonrasında bu görev 2018 yılında kurulan Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı bünyesindeki Kamu Diplomasisi Daire Başkanlığı'na tevdi edilmiştir (Çetin, 2022).

Türk Devletlerine Yönelik Yardımlar

Türkiye, 1991 yılında Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra bağımsızlığını ilan eden başta Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Azerbaycan olmak üzere Türk Devletleri'ni tanıyan ilk ülke olmuştur. Türkiye, bağımsızlık sonrasında Türk Devletleri ile birçok antlaşmalar yapmış, karşılıklı büyükelçilikler açılmış, ülkelerarası ziyaretler artmıştır. Türkiye, Türk Devletleri'ne bağımsızlıkları sonrası askeri, siyasi, kültürel, ekonomik, ticari ve diplomatik olmak üzere birçok alanda destek olmuştur. Bununla birlikte Türkiye, Türk Devletleri'ne sağlık, eğitim, alt yapı, kültür alanlarında kalkınma yardımlarında bulunmuştur. Türkiye bu yardımlar ile dost ve kardeş ülke olan Türk Devletleri'nin her dönem yanlarında olduğunu, birlik ve bütünlük içerisinde ortak siyasi, sosyal ve ekonomik iş birliklerini artırmak ve ilişkilerini geliştirmek istediğini göstermek istemektedir. Bu amaçla TİKA öncülüğünde Türk Devletleri'ne yönelik sürdürülen yardım faaliyetleri, Türkiye kamu diplomasisinde önemli bir yer edinmektedir. Türkiye, bu amaçlar doğrultusunda 2020 yılında OECD ülkeleri arasında GSMH oranına göre dünyada en çok kalkınma yardımı yapan ülke konumuna gelmiştir.

Sıra	Ülke	2020 Oranları (BM Hedefi: %0,7)
1	İsveç	% 1.14
2	Türkiye	% 1.14
3	Norveç	% 1.11
4	Lüksemburg	% 1.02
5	Danimarka	% 0.73
6	Almanya	% 0.73
7	Birleşik Krallık	% 0.70
8	Hollanda	% 0.59
9	Fransa	% 0.53
10	İsviçre	% 0.48

Tablo 1: DAC/OECD Ülkelerinin Resmi Kalkınma Yardım Sıralaması (RKY/GSMH Oranına Göre) [TİKA (2020). Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu, s. 23.]

Türkiye DAC/OECD ülkeleri arasında 2020 yılı itibariyle RKY/GSMH Oranına Göre birinci sırada yer almaktadır (TİKA, 2020, s. 23).

Sıra	Ülke	Yardım Tutarları (milyon dolar)
1	ABD	35.071
2	Almanya	27.119
3	Birleşik Krallık	16.527
4	Japonya	15.236
5	Fransa	12.918
6	Türkiye	8.123
7	İsveç	6.012
8	Hollanda	5.143
9	Kanada	5.015
10	Norveç	4.438

Tablo 2: DAC/OECD Ülkelerinin ve Türkiye'nin Resmi Kalkınma Yardımları (2020) [TİKA (2020). Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu, s.23].

Türkiye'nin 2015 yılında 3.919 milyon dolar olan resmi kalkınma yardımı ile en çok yardım yapan DAC/ OECD üyesi ülkeler arasında 10. sırada (TİKA, 2015: 23) iken zaman içerisinde artan yardımlar ile Türkiye, 2020 yılında 8.123 milyon dolar resmi kalkınma yardımı ile 6. sıraya yükselmiştir (TİKA, 2020, s. 22).

Yıllar	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Milyon \$	1.273	2.533	3.308	3.591	3.919	6.488	8.121	8.612	8.666	8.123

Tablo 3: Türkiye'nin Yıllara Göre Resmi Kalkınma Yardımları [TİKA (2020). Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu. s.15].

Türkiye'nin resmi kalkınma yardımları zaman içerisinde artmış, 2011 yılında 1.273 milyon dolar olan yardımlar 2020 yılında 8.123 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Türkiye, resmi kalkınma yardımlarını her dönem artırarak dış politikasında ihtiyaç sahibi ülkelerin yanında olduğunu göstermiştir.

Ülkeler/ Yıllar	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Azerbaycan	19,36	28,68	36,96	8,76	14,24	10,29	3,7	6,01	6,4
Kazakistan	50,17	39,3	40,54	24,44	18,96	20,38	50,7	22,3	21,73
Kırgızistan	105,51	131,55	84,77	98,36	25,39	18,16	98,8	24,12	20,97
Türkmenistan	12,89	15,76	11,8	3,18	4,87	2,28	0,75	1,23	1,2
Özbekistan	5,2	7	4,33	4,65	4,26	5,68	17,39	5,23	2,01

Tablo 4: Türkiye'nin Resmi Kalkınma Yardımlarından Yararlanan Türk Devletleri (Milyon Dolar) [OECD (2022), Aid (ODA) disbursements to countries and regions [DAC2a], <https://stats.oecd.org/#>].

Türkiye'nin Türk Devletlerine yönelik yardımlarında zaman içerisinde genel olarak düşüş olmuştur. Bu durumun etkileyen başlıca sebeplerden birisi, Suriye'den Türkiye'ye gelen göçmen sayısının oldukça fazla olması nedeniyle kaynakların büyük bir kısmının Suriyeli göçmenlere ayrılmasından kaynaklanmıştır. Diğer yandan 2019 yılında başlayan Pandeminin etkileri, sonrasında dünyada yaşanan ekonomik zorluklar Türkiye'de de hissedilmiştir. Türkiye de pandemi dönemindeki eve kapanmalar nedeniyle kendi halkı için büyük oranda kaynak ayırmak zorunda kalmıştır.

Yıllar	Hedeflenen	Gerçekleşen	Gerçekleşme Yüzdesi
2021	43	17	% 39.5
2020	38	16	% 42
2019	30	41	% 275

Tablo 5: TİKA'nın Türk Dünyasında Ortak Tarihi ve Kültürel Değerleri Yaşatmaya Yönelik Faaliyet Sayısı [TİKA (2019). Faaliyet Raporu, s. 135; TİKA (2020). Faaliyet Raporu, s. 150; TİKA (2021). Faaliyet Raporu, s. 97].

Türkiye, TİKA öncülüğünde Türk Devletleri'ne yönelik ortak tarihi ve kültürel değerleri yaşatmaya yönelik faaliyetler yürütmektedir. Türkiye bu faaliyetler ile bölge ülkeleri ile olan iyi ilişkilerin güçlendirmeyi hedeflemektedir. Türkiye, 2019 yılında bu amaçla yapmayı planladığı 30 faaliyetin üstünde bir performans göstererek %275 artışla 41 faaliyet gerçekleştirmişti (TİKA, 2019, s. 135). Ancak pandemi nedeniyle 2020 yılındaki faaliyetlerde bir miktar azalma olmuştur. Türk Dünyasında ortak tarihi ve kültürel değerleri yaşatmaya yönelik faaliyetlerin önemli bir kısmı, fazla sayıda insanın bir araya geldiği organizasyonlardır. 2020 yılının önemli bir bölümünün COVID-19 salgını ile geçmesi nedeniyle insan hareketliliğinin yoğun olduğu kültürel etkinlikler ile beşerî kapasitenin artırılması yönelik faaliyetler, geçmiş dönemlere oranla sınırlı kalmıştır. Her bir ülke özelinde farklı seyreden salgın koşulları, ülkelerde projelerin yürütülmesinde ihtiyaç duyulan mal ve hizmet alımlarını olumsuz yönde etkilemiştir. Bu durum bazı projelerin iptaline, bazılarının ise gecikmeli olarak hayata geçirilebilmesine neden olmuştur. Bu nedenle 2020 yılı proje gerçekleştirme sayısı, Stratejik Plan'da hedeflenen bir miktar altında kalmıştır (TİKA, 2020, s. 150). Benzer şekilde 2021 yılında da Pandeminin etkilerinin

devam etmesi nedeniyle insan hareketliğinin yoğun olduğu kültürel etkinlikler sınırlı sayıda gerçekleştirilebilmiştir (TİKA, 2021, s. 97).

Azerbaycan Devletine Yapılan Yardımlar

Türkiye, Azerbaycan Türk Devleti'ne bağımsızlığı sonrasında askeri, diplomatik, ekonomik, kültürel, eğitim, sağlık gibi birçok alanda desteklemiştir.

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Oranlar	2.35	1.20	1.05	1.32	0.77	2.52

Tablo 6: Azerbaycan'ın Yıllara Göre Bütçeden Aldığı Pay (%). [TİKA (2015). Faaliyet Raporu, s.21].

Türkiye, 2012-2020 yılları arasında toplamda 134,4 milyon dolar resmi kalkınma yardımında bulunmuştur (OECD, 2022). Azerbaycan için 2009 – 2014 yılları arasında bütçeden ortalama %1,5 oranında pay ayırmıştır (TİKA, 2015, s. 21).

Kazakistan Devletine Yapılan Yardımlar

Türkiye, Kazakistan Türk Devleti ile siyasi, askeri, kültürel alanlarda ikili ilişkilerini geliştirmeye devam etmektedir. Kazakistan Türk Devleti'ne sağlık, eğitim, alt yapı gibi birçok alanda destek olmaktadır.

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Oranlar	0.90	3.18	9.28	1.96	1.86	1.53

Tablo 7: Kazakistan'ın Yıllara Göre Bütçeden Aldığı Pay (%). [TİKA (2015). Faaliyet Raporu, s.37].

Türkiye, 2012-2020 yılları arasında Kazakistan Türk Devleti'ne toplamda 288,52 milyon dolar resmi kalkınma yardımında bulunmuştur (OECD, 2022). Diğer yandan Kazakistan için 2009 – 2014 yılları arasında bütçeden ortalama %3,11 oranında pay ayırmıştır (TİKA, 2015, s. 37).

Kırgızistan Devletine Yapılan Yardımlar

Türkiye, Kırgızistan Türk Devleti'ne TİKA başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşu ile birçok alanda destek olmaktadır.

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Oranlar	1.00	0.85	4.84	6.06	0.84	3.60

Tablo 8: Kırgızistan'ın Yıllara Göre Bütçeden Aldığı Pay (%). [TİKA (2015). Faaliyet Raporu, s.45].

Türkiye, 2012-2020 yılları arasında Kırgızistan Türk Devleti'ne toplamda 607,62 milyon dolar resmi kalkınma yardımında bulunmuştur (OECD, 2022). Diğer yandan 2009 – 2014 yılları arasında bütçeden ortalama %2,8 oranında pay ayırmıştır (TİKA, 2015, s. 45).

Özbekistan Devletine Yapılan Yardımlar

Türkiye, Özbekistan Türk Devleti'ne bağımsızlığını kazandığı yıldan bu zamana kadar birçok alanda yardımlarda bulunmuştur.

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Oranlar	1.28	2.79	0.56	0.90	0.81	0.81

Tablo 9: Özbekistan'ın Yıllara Göre Bütçeden Aldığı Pay (%) [TİKA (2015). Faaliyet Raporu, s.53].

Türkiye, 2012-2020 yılları arasında Özbekistan Türk Devleti için toplamda 55,75 milyon dolar resmi kalkınma yardımında bulunmuştur (OECD, 2022). Diğer yandan 2009 – 2014 yılları arasında bütçeden ortalama %1,19 oranında pay ayırmıştır (TİKA, 2015, s. 53).

Türkmenistan Devletine Yapılan Yardımlar

Türkiye, Türkmenistan Türk Devleti ile kamu diplomasisi alanında ikili ilişkilerini geliştirmek üzere eğitim, sağlık gibi birçok alanda destek olmaktadır.

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Oranlar	1.11	0.68	0.65	0.69	0.33	1.28

Tablo 10: Türkmenistan'ın Yıllara Göre Bütçeden Aldığı Pay (%). [TİKA (2015). Faaliyet Raporu, s.66].

Türkiye, 2012-2020 yılları arasında Türkmenistan Türk Devleti'ne toplamda 53.96 milyon dolar resmi kalkınma yardımında bulunmuştur (OECD, 2022). Diğer yandan 2009 – 2014 yılları arasında bütçeden ortalama %0.79 oranında pay ayırmıştır (TİKA, 2015, s. 66).

Sonuç

Türkiye, tarihi mirası ve kültürel zenginliğine bağlı olarak ihtiyaç sahibi ülkelere sosyal dayanışmada bulunmayı ve yardım etmeyi dış politikasından ön planda tutmaktadır. Türkiye'nin bu özellikleri Türkiye'nin yumuşak gücünü artırmakta, bölge ülkelerde ve Türk Devletlerinde Türkiye'yi cazip ve çekici bir ülke haline getirmektedir. Türkiye sahip olduğu tarihi, siyasi ve kültürel değerlerini Türk Devletleri'ne anlatabilmek ve yakın ilişki içerisinde olabilmek için TİKA başta olmak üzere birçok kurum ve kuruluşu ile yardım faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu amaçla Türkiye, Sovyet Rusya'nın dağılmasından sonra bağımsızlığını kazanan Türk Devletleri'ne destek olmak ve dış politikada yanlarında olmak istemiştir. Nitekim Sovyet Rusya döneminde Rusya'nın etkisinden dolayı Türk Devletleri, Türkiye ile ilişkilerini çok fazla geliştirememiştir. Benzer şekilde Türkiye de kendi düşüncelerini, politikalarını, amaçlarını Türk Devletleri'ne anlatamamıştır. Türk Devletleri'nin bağımsızlıklarını kazanmaları Türkiye'nin Türk Devletleri'ne yönelik kamu diplomasisi açısından fırsat olmuştur. Türkiye, bu fırsatını iyi değerlendirmek ve kendi hikayesini Türk Devletleri'ne doğru anlatabilmek için 1992 yılında TİKA'yı kurmuş, yeni politikalar geliştirmeye başlamıştır.

Türkiye, Sovyet Rusya'nın dağılmasına ve Türk Devletleri'nin bağımsızlıklarını kazanması durumuna hazırlıksız yakalanmıştır. Türkiye daha önceki hükümetlerin Türk Devletleri ile ilgili politika geliştirmemeleri, kamu diplomasisi alanında görev yapacak kurum ve kuruluşlarının olmaması, vizyon yetersizliği gibi sorunlarla karşılaşmıştır. Yeni dünya düzenine adapte olmaya çalışan ve Türkiye'ni çok daha hazırlıklı olduğunu düşünen Türk Devletleri, bu durum karşısında hayal kırıklığı yaşamıştır. Türkiye her ne kadar o dönemde "Adriyatik'ten Çin Seddi'ne Türk Dünyası", "Türk Yüzyılı gibi" söylemlerde

bulunsa da söylemlerini çok fazla eyleme dönüştürememiştir. Bu durum dönemin şartlarına bağlı olarak Türkiye'nin Türk Devletleri karşısındaki yumuşak gücüne zarar verse de Türkiye zaman içerisinde ilişkilerini geliştirmeye çalışmıştır. Bütün bu olumsuzluklar Türkiye için bir tecrübe olmuş, Türkiye zaman içerisinde kamu diplomasisi faaliyetlerini geliştirmiş ve yardım kapasitesini artırmıştır.

Türkiye başta TİKA olmak üzere birçok kamu diplomasisi aktörü ile dünyanın birçok bölgesinde yardım faaliyetinde bulunmaktadır. Türkiye'nin 2015 yılında 3.919 milyon dolar olan toplam resmi kalkınma yardımı ile en çok yardım yapan DAC/ OECD üyesi ülkeler arasında 10. sırada iken 2020 yılında 8.123 milyon dolar resmi kalkınma yardımı ile 6. sıraya yükselmiştir. Türkiye, TİKA aracılığı yürüttüğü kamu diplomasisi alanındaki yardım faaliyetlerinde Türk Devletleri'ni ayrıca önem vermektedir. TİKA'nın yanı sıra Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü, Kızılay, TRT, Üniversiteler ve diğer kamu ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör temsilcileri de Türk Devletleri'ne yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerinde yer almaktadır. Türkiye bu kurumları ile Türk Dünyasında birlikteliği sağlamaya yönelik aktif kamu diplomasisi yürütmektedir. Nitekim TİKA'nın Türk Dünyası'nda ortak tarihi ve kültürel değerleri yaşatmaya yönelik yapılması planlanan faaliyet sayısı 2019 yılında 30 olarak hedeflenirken % 275 artış ile 2019 yılında 41 faaliyet gerçekleştirilmiştir. Suriye'den çok fazla göçmenin Türkiye'ye gelmesi ve pandemi dönemindeki salgın yasakları nedeniyle 2020 ve 2021 yıllarında faaliyet sayılarında azalma olsa da Türkiye, faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiştir. Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan Türk Devletlerine yönelik kalkınma yardımları için 2009 – 2014 yıllarında bütçeden ayrılan pay, %1'in üzerinde tutulmaya çalışılmıştır. Bu durum Türkiye'nin Türk Dünyasının her daim yanında olduğunu ve yardım etmeye devam edeceğini göstermiştir. Türkiye, dünyada yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen Türk Devletleri'ne yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerini sürdürmüştür.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Destek ve Teşekkür: Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi Yayın Kurulu'na teşekkür ederim.

Etik ve Bilimsel İlkeler Sorumluluk Beyanı

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Ege Üniversitesi Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

KAYNAKÇA

- Akyeşilmen, N. (2014). Türkiye dış politikasında insan hakları: sorundan değere bir dönüşüm hikâyesi? İ. Demir (Ed.), *Türkiye'nin dış politikası* içinde (s. 51-76). Dora.
- Arı, T. (2009). Türk dış politikasının ana ekseninde bir değişiklik yoktur. H. Özdal ve ark. (Ed.), *Mülakatlarla Türk dış politikası* içinde (C.1, s. 83-115). USAK.
- Ateş, D. (2009). Konstrüktivizm, tek kutupluluk ve Amerikan hegemonyası. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 5(20), 79 – 103.
- Büyükakıncı, E. (2012). XXI. Yüzyılın başında Türkiye'den Avrasya'ya bakış: yeni algılama biçimleri ve kuramsal yöntemler. F. Sönmezoğlu ve ark. (Ed.), *XXI. Yüzyılda Türk Dış Politikasının analizi* içinde (s. 677-711). Der.
- Cull, N. J. (2009). *Public diplomacy, lessons from the past*. Figueroa.
- Çelik, M. Y. (2012). Boyutları ve farklı algıları ile küreselleşme. *Dpujss*, 32 (2), 57-74.
- Dağı, Z. (2010). Türkiye önemli bir çekim merkezi haline geliyor. H. Özdal ve ark. (Ed.), *Mülakatlarla Türk dış politikası* içinde (s. 125-141). USAK.
- Çetin, O. M. (2022). Bir kamu diplomasisi aktörü olarak Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 8 (2), 233-255.
- Efegil, E. ve Açık, F. (2012). Günümüz Türk dış politikasında Türk kültürünün etkisi. E. Efegil ve ark. (Ed.), *Dış politika teorileri bağlamında Türk dış politikasının analizi* içinde (C.1, s. 621- 639). Nobel.
- Eren, S. (2020). *Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Faaliyetleri: Afrika Örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi.
- (2022). Kamu Diplomasisi Bağlamında Türkiye'nin Afrika Açılım Politikası. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 10 (1), 128-152. DOI: 10.14782/marmarasbd.1035048.
- Erzen, M. Ü. (2012). *Kamu diplomasisi*. Derin.
- Kıvılcım, F. (2013). Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinin gelişmekte olan ülke Türkiye açısından değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5 (1), 219-230.
- Kömür, G. (2020). Yumuşak güç unsuru olarak kamu diplomasisi. *International Journal of Politics and Security (IJPS)*, 2(3), 89-115.
- Nye, J. S. (2008). Public diplomacy and soft power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616 (94), 94-109.
- Snow, N. (2009). Rethinking public diplomacy. N. Snow ve P. M. Taylor (Ed.), *The Routledge handbook of public diplomacy* içinde, Routledge.
- OECD (2022). *Aid (ODA) disbursements to countries and regions [DAC2a]*, <https://stats.oecd.org/#>.
- Sharp, P. (2005). Revolutionary States, Outlaw Regimes and the Techniques of Public. J. Melissen (ed.), *The New Public Diplomacy* içinde (106-123). Palgrave Macmillan.
- Riggins, J. (1998). A Strategic Assessment of Public Diplomacy. National War College

- Tepeciklioğlu, E., E., Tepeciklioğlu, O. A. ve Ünal, B. A. (2018). Türkiye'nin Sahra Altı Afrika'da yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetleri. *Ege Akademik Bakış*, 18(4), 605 – 618.
- TİKA. (2015). *Faaliyet raporu*. Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı Başkanlığı
- (2019). *Faaliyet raporu*, Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı Başkanlığı.
- (2020). *Faaliyet raporu*, Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı Başkanlığı.
- (2020). *Türkiye kalkınma yardımları raporu*, Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı Başkanlığı.
- (2021). *Faaliyet raporu*, Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı Başkanlığı.
- Tuch, H. N. (1993). *Communicating with the world*. St. Martins.
- Türkeş, M. (2010). Dış politika sadece güvenlik konularından ibaret değildir. H. Özdal ve ark. (Ed.), *Mülakatlarla Türk dış politikası* içinde (C.2, s. 247-279). USAK.
- Yenigün, C. (2010). Türk dış politikasında üçüncü dalga. C. Yenigün ve E. Efeğil (Ed.), *Türkiye'nin değişen dış politikası* içinde (s. 63-87). Nobel.